

VINDIQUE 8M CELEBRE 8M

8M
GENEALOGIA FEMENINA I FEMINISTA
Dia Internacional de les Dones 2023

El 8 de març s'ha convertit en un símbol per a les dones dels cinc continents.
La celebració no es basa en un únic fet ni tampoc ha tingut sempre el mateix sentit.
La història canvia, és dinàmica, i el sentit dels símbols i significats també.

6/7

Origen del Dia Internacional de les Dones

8/9

Genealogia femenina i feminista

18/23

Parlem amb
Elvira Siurana Zaragoza

24/25

Genealogia feminista/**pioneres**
Anna, Elisabet, Miracle, Sílvia

10/11

Genealogia femenina/**família**
Tere, Yaiza

12/13

Genealogia feminista/**art**
Lluïsa i quatre "Olgues": Blanca, Irati, Maria, Marina
a la memòria d'Olga L. Pijoan

26/27

Genealogia femenina i feminista/**AADD**
Amina, Antonia, Carme, Pilarín, Rosa M.

28/29

Genealogia feminista/**feministes**
Elvira, Mercè A., Mercè B., Sonia

14/15

Genealogia feminista/**família**
Alba, Mercè
a la memòria de Ramona Gómez Nicolau
Retrat Ramona | Autor, Albert González Farran

16/17

Genealogia femenina/**família**
Ndioba, Saly

30/31

Genealogia femenina/**sororitat**
Carmela, Encarna, Paquita, Sagrario

32/33

Ecofeminisme i Art efímer

8M

Origen
del Dia Internacional
de les Dones

Antecedents

Des de l'inici de la Revolució Industrial, àmplies capes de la població femenina dels sectors populars es van incorporar al treball assalariat. Aquesta incorporació no les eximí, però, de continuar com a responsables de la cura de les persones del grup familiar i de les activitats domèstiques.

Les precàries i difícils condicions del treball industrial van provocar, des de mitjan segle XIX, l'aparició de moviments de dones que reivindicaven millors condicions laborals, com ara la reducció de la jornada laboral, la limitació de l'edat de treball de les criatures, la prohibició de l'horari nocturn per a les dones, la compensació econòmica per accidents laborals i les mesures per prevenir-los.

D'aquesta experiència, Catalunya no en va quedar al marge. N'és un exemple la vaga que 3.500 treballadores del sector tèxtil d'Igualada van fer l'any 1881, en demanda de millors condicions de treball.

Els fets de Nova York

En l'origen de la commemoració del 8 de març com a Dia Internacional de les Dones, tradicionalment s'han destacat diversos fets puntuals: la vaga de les obreres tèxtils nord-americanes de 1857, l'incendi de la fàbrica Cotton o el de la Triangle Shirtwaist Company, de Nova York, el dia 25 de març de 1911 (indústria tèxtil on treballaven cinc-centes persones, la gran majoria dones immigrants joves).

En aquest darrer incident van morir 142 obreres que l'any anterior havien mantingut una important vaga per demanar millors condicions laborals.

El dret de vot

Ja que les dones contribuïen amb el seu treball –tant el remunerat com el domèstic– al creixement de l'economia dels seus respectius països, volien tenir el dret de participar en l'àmbit públic. Aquesta participació se centrà, durant unes dècades, en la reivindicació del dret de vot per a les dones, l'altre gran eix que conflueix en la celebració d'aquest dia.

La primera declaració programàtica que reclamava el dret de vot, la van fer les dones nord-americanes, el 1848, reunides a Seneca Falls. Anys després, les sufragistes angleses van fer de la reivindicació del dret de vot per a les dones l'eix central de les mobilitzacions. Les seves accions i les seves idees van traspasar fronteres i van tenir repercussions en altres països.

La primera celebració

A partir de 1908, les socialistes nord-americanes van celebrar el Dia de la Dona, el darrer diumenge de febrer, per reivindicar el dret de vot. El 1910, en el marc de la II Conferència Internacional de Dones Socialistes, Clara Zetkin llençava la proposta d'establir el Dia Internacional de les Dones, amb l'objectiu principal de promoure el sufragi universal femení, la pau i la llibertat.

Seguint aquesta iniciativa, l'any següent més d'un milió de dones europees i nord-americanes sortiren al carrer. Les primeres ho van celebrar el 19 de març i les segones ho van continuar fent el darrer diumenge de febrer.

El 8 de març

Amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial, la pau es convertí en l'eix central de les celebracions del Dia Internacional de les Dones. I el 8 de març (segons el nostre calendari) de 1917 les dones russes, que feia anys que també el celebraven, van sortir al carrer en demanda d'aliments i el retorn dels combatents. Aquest va ser l'inici del moviment que acabaria amb la dimissió del tsar i la proclamació de la República. A partir d'aquest moment, el Dia Internacional de les Dones quedà fixat en la data del 8 de març.

La reivindicació de millors condicions de treball i de vida, de drets polítics i les manifestacions en favor de la pau són alguns dels temes que es troben en l'origen de la celebració del dia 8 de març com a Dia Internacional de les Dones.

Amb el ressorgiment del feminisme, a finals dels anys seixanta i setanta, tornà a implantar-se la celebració d'aquesta data, que van acabar de corroborar les Nacions Unides, el 1977, en declarar el 8 de març com a Dia Internacional de les Dones.

Font: [Institut Català de les Dones](#)

8M

Genealogia
Femenina
i Feminista

Des dels diferents feminismes es coincideix en la necessitat de narrar i fer visible un passat en femení que sistemàticament ha estat condemnat a l'ostracisme intel·lectual... i al confinament socioespacial.¹

A *Del olvido en la ficción: hacia una genealogía de las mujeres*,² Rosa Rodríguez³ refereix que la noció de genealogia es pot aplicar almenys a quatre accepcions, en les quals recull amb evident precisió les perspectives d'altres feminismes:

L'expressió **genealogia del feminisme** fa referència a l'origen teòric i la tradició del feminisme en tant que pensament feminista, així com a la recuperació de la memòria històrica del feminisme en qualitat de moviment de transformació social que es desenvolupa seguint diferents teories (universalisme, marxisme, liberalisme, etc.), fet que genera que es parli, en plural, de feminismes.

1

Com a mètode destructor de les relacions de poder presents en el saber i el seguiment de les seves xarxes d'exclusió i de conformació de conceptes, en aquest cas els referits a la identitat de gènere.

2

Com a forma de transmissió de poder/saber, basada en l'esquema patriarcal de la Llei i el Nom del Pare.

3

Com a **genealogia femenina**, en la recuperació de prototipus literaris i mitològics, galeria de dones il·lustres, que busca la construcció de l'imaginari, la simbologia, la memòria i la presència femenines, i que inclou, per tant, dones reals i fictícies, feministes o no.

4

Com a **genealogia feminista**, memòria col·lectiva de les lluites per l'emancipació de les pioneres reals, que han contribuït a les fites feministes amb les seves accions i idees, on caben també les aportacions masculines.

Les protagonistes

Per crear la genealogia femenina i feminista que us presentem, hem buscat grups de dones que han estat referents les unes de les altres i per a altres dones, sigui per vincles familiars, d'amistat, de sororitat, d'activisme, educatius, laborals... o d'altres. Aquesta genealogia ens permet visibilitzar la importància de la sororitat entre dones, del suport mutu, dels vincles, de les referents que han lluitat per aconseguir drets. I també permet negar el mite patriarcal que les dones som enemigues les unes de les altres. Aquesta genealogia ens ajuda a desmentir-ho.

En el procés de creació ha estat inestimable la col·laboració de les associacions de dones del municipi. Conjuntament amb elles, s'han decidit les celebracions i les vindicacions que us presentem, sabem que no hi són totes. Pel que fa a les vindicacions, l'elecció de la paraula és un homenatge a Mary Wollstonecraft, una de les primeres feministes, i al seu llibre *Vindicació dels drets de la dona* (1792).

¹ [Escuela Política Feminista: Módulo 1. Genealogía Feminista](#), pàg. 57.

² [Escuela Política Feminista: Módulo 1. Genealogía Feminista](#), pàg. 59.

³ Rosa María Rodríguez Magda (València, 1957) és filòsofa i escriptora. Llicenciada i doctora en Filosofia per la Universitat de València i professora convidada en diferents universitats internacionals. Especialitzada en pensament contemporani, és autora de diversos llibres. Ha publicat també en el terreny de la investigació feminista: *Femenino fin de siglo. La seducción de la diferencia, Foucault y la genealogía de los sexos, El placer del simulacro, Sin género de dudas, Encuentro en el Café de Flore con Simone de Beauvoir, La mujer molesta. Feminismos postgénero y transidentidad sexual*.

«La por és l'eina de control més gran que té el patriarcat: aquesta vegada no has estat tu, però podries ser-ho. [...] estem cansades d'aterrorir-nos de generació en generació.» Jenn Díaz. Díaz, Jenn. [El miedo](#) a *El Periódico*, 10/02/2021.

VINDIQUE^{8M}

**no
tenir
por**

CELEBRE^{8M}

**les lleis a
favor de la
igualtat**

L'any 2007 el Govern espanyol aprovà la Llei orgànica per a la igualtat efectiva de dones i homes.
L'any 2015 el Parlament de Catalunya aprovà la Llei d'igualtat efectiva de dones i homes amb la finalitat d'establir els mecanismes per fer efectiu el dret a la igualtat i a la no-discriminació per raó de sexe en tots els àmbits, etapes i circumstàncies de la vida.

L'any 2019 el salari mitjà anual femení va ser prop de 6.000 euros inferior al masculí, segons l'informe *Evolució de la bretxa salarial de gènere a Catalunya 2019*, elaborat per l'[Observatori del Treball i Model Productiu](#)

VINDIQUE⁸M

**igual salari
per la mateixa
feina**

CELEBRE⁸M

**l'accés
a mètodes
anticonceptius**

L'any 1921 Margaret Sanger fundà la Lliga americana pel control de la natalitat (American Birth Control League). L'any 1978 el Govern espanyol va despenalitzar l'ús dels anticonceptius.

VINDIQUE^{8M}

**justícia
feminista**

En la justícia feminista el sistema judicial és comprès com un conjunt de processos que impliquen una dimensió col·lectiva de la justícia, que transcendeix l'atribució individual de responsabilitats, sense deixar de banda l'existència d'un delictes i una persona que ha de ser sancionada. Així mateix, la víctima ho és no només pel fet individual, sinó per l'existència d'un procés històric, social, cultural, polític i econòmic que la situa en aquesta categoria.

CELEBRE^{8M}

**la llei
del
divorci**

L'any 1932 s'aprovà a Espanya la primera llei del divorci, que considerava l'exercici del dret de petició per mutu acord entre les dues parts o bé a petició d'un dels cònjuges. El 1938 el règim franquista va abolir la legislació republicana sobre el dret al divorci i el matrimoni civil. No serà fins al 1981 que s'aprovà una nova llei del divorci.

VINDIQUE⁸M

**corresponsabilitat
en les tasques
de cura**

Consisteix en la distribució equitativa de les responsabilitats de cura entre les persones que formen la llar: tasques domèstiques, de cura dels infants i de les persones grans o dependents.

CELEBRE⁸M

**el 8
de març**

L'any 1910, en la Conferència Internacional de Dones Socialistes de Copenhaguen, cent dones procedents de disset països van votar per establir un Dia Internacional de les Dones. L'any 1911 se celebrà per primera vegada el Dia Internacional de les Dones: el dia 19 de març a Alemanya, Àustria, Dinamarca i Suïssa. L'any 1977 les Nacions Unides declararen el 8 de març el Dia Internacional de les Dones.

Elvira Siurana Zaragoza

Feminista, editora i escriptora catalana nascuda a Lleida el 1952. La seva trajectòria està vinculada també a l'ecologisme i al catalanisme, així com al Grup independent de lluita per la dona (GILD), al Grup ecologista de Lleida (CELL), a l'Organització Feminista Revolucionària (OFR) i al Partit Feminista. Va cofundar amb Lidia Falcón els Clubs Vindicació Feminista de Barcelona (1980), Madrid (1986) i la Federació de Clubs Vindicació Feminista (Madrid, 1979). Va coordinar i gestionar l'edició de Poder y Libertad (1979-2009). Així mateix, va gestionar la revista Vindicación feminista i l'editorial Ediciones de feminismo (1985-2009).

[Biografia Elvira Siurana Zaragoza](#)

Elvira, llegint el teu currículum veiem que tens una trajectòria impressionant, espectacular. Nosaltres creiem que són molt importants les referents properes, que tu siguis de Lleida és una proximitat geogràfica que ens ajuda i ens nodreix.

Per a mi també és important. En jubilar-me vaig prendre la decisió de tornar a Lleida, amb una mica de por perquè hi havia viscut poc, era un canvi important i no sabia com m'hi trobaria, i ha sigut molt maco i agradable per a mi trobar-vos a totes vosaltres fent coses i poder aportar la meua experiència en allò que pugui ajudar.

Elvira, explica'ns com arribes al feminisme.

Hi arribo una mica tard, perquè ara les nenes es troben amb el feminisme molt aviat. A la meua època no se'n parlava.

Jo era d'una família republicana, el meu pare havia sigut un republicà dels callats. Tenia dos germans grans molt llestos i molt il·lustrats. Eren els qui m'informaven dels moviments socials, però, és clar, ells no parlaven de feminisme. Per a mi era una cosa aliena, al principi m'identificava més amb ells que amb les noies, perquè els veia llestos i brillants i ells, en certa manera, menysvaloraven les dones. Després vaig

Penso que actualment, amb les possibilitats que tenim, caldria fer una internacional feminista que aclarís ben bé l'agenda i els objectius que volem.

començar a notar que les coses que ells feien no eren les mateixes que podia fer jo.

Després de les escoles de monges on vaig estar, vaig anar a parar al CICF (Centro de Instrucción Católica Femenina), que encara existeix i que en aquells moments era catalanista i progressista. Hi havia una escola de periodisme, de secretariat, i unes professores que eren més modernes i obertes. Va ser la primera vegada que em van posar un treball de feminisme, a més era una professora de Lleida, de Vallbona de les Monges, la Teresa Martí. M'hi vaig veure reflectida, vaig conèixer unes amigues, vaig llegir Simone de Beauvoir i altres autores franceses, i després vaig començar a voltar i se'm va obrir el món. D'aquí havia llegit María José Ragué, que vaig utilitzar per al treball del CICF; després Lidia Falcón va publicar *Cartas a una idiota española* i *Mujer y sociedad*, que va ser bàsic per a moltes de nosaltres. Després Maria Aurèlia Campmany, Anna Moix, Montse Roig, més endavant Teresa Pàmies, Carmen Alcalde, que comença a parlar de les dones que ens havien precedit abans de la guerra – que les teníem llunyanes i no les coneixíem perquè eren a l'exili o mortes– i ens les va anar atansant. Després, quan vaig ser fora, vaig llegir Kate Millet, Ti-Grace Atkinson, Shulamith Firestone, Antoinette Fouque. I després, el 76, quan va sortir la revista *Vindicación feminista*, va ser una eclosió per a totes. Era el moment que havia mort Franco. La revista va sortir el

juny del 76 amb un munt d'informació i suggeriments i coses per llegir. Jo ja havia decidit tornar a Espanya, perquè estant a París ja em vaig posar en un grup de dones espanyoles que hi havia allí. Ens vam assabentar que hi havia un tribunal de crims contra les dones a Brussel·les, era el març del 76. I cap allí que vaig anar en autoestop i allí em vaig trobar, amb gran sorpresa, buscant la llibertat fora del país, amb les de Lleida, Chus Borrell, Teresa Estany, les del Collectiu Feminista de Barcelona –on elles estaven implicades–, les del Collectiu Feminista de Madrid i de València. I en aquell moment eren les que la petaven. Acabaven de sortir del franquisme i hi havia molt moviment, molta il·lusió, moltes ganes, molta militància, molta preparació política. També perquè moltes de les que estaven al moviment feminista venien de moviments polítics de l'esquerra. Això va ser decisiu perquè jo tornés a Espanya, concretament a Lleida. Quan vaig tornar, vaig venir amb moltes ganes i vam muntar un grup feminista que es deia GILD (Grup independent de lluita per la dona), perquè no em van deixar posar *feminista*. En aquell moment la paraula *feminisme* era molt malsonant. Van dir que espantaria les dones i no vindrien. Va ser una experiència interessant, però vaig entendre que em quedava molt per aprendre i que havia d'anar a aprendre de les sàvies; vaig anar a treballar a Barcelona amb Lidia Falcón.

Lidia Falcón?

Havia estat a la presó. Portava un despatx que, a part de la lluita laboral, portava les qüestions de les dones, que en aquell moment eren difícilíssimes perquè no hi havia divorci, no hi havia avortament, no hi havia un registre civil en condicions, l'adulteri estava penalitzat, la píndola estava penalitzada, era una situació molt difícil. I al seu despatx i a tot el grup que estàvem al costat de la revista *Vindicación* hi havia molta lluita per canviar això i, mentrestant, anar-ho trampejant; això també ho vam aprendre.

A més, Lidia Falcón és una activista represaliada en l'època franquista.

Sí, rebíem molts anònims i trucades de la ultradreta insultant-nos i amenaçant-nos: «Os vamos a rajar, os vamos a violar.» Una cosa horrorosa, creus gammades, cartes horroroses... Teníem una carpeta d'*amenazas e insultos*. El que sí que va ser curiós en aquella època, quan es va crear la Generalitat i jo treballava al *Diari de Barcelona*, on van publicar una d'aquestes cartes; el primer conseller de Justícia de la Generalitat ens va trucar: «Soc el conseller, he llegit el que està passant, n'hem de parlar.» I ens va citar. Hi vam anar Encarna Sanahuja i jo. Ens va atendre i va posar vigilància i no sé què van fer, però les cartes es van acabar. Ens vam quedar molt parades, nosaltres que veníem de veure les autoritats sempre

com una repressió, que després és el que han tornat a ser. En aquell moment hi va haver una voluntat de protegir-nos. Va ser una experiència que l'he de contar.

Ja ens has parlat de moltes de les teves referents, vols destacar-ne alguna altra especialment?

Per la trajectòria les he conegut gairebé totes, però destacaria María Telo, que va impulsar la reforma del Codi Civil, va treure les inscripcions de «*hijos adúlteros, sacrílegos...*» que van durar fins als vuitanta. Va treballar de funcionària en un ministeri i va crear l'Associació Internacional de Dones Juristes i, com que era internacional, la van haver de tolerar. Va fer el primer congrés de dones juristes a Espanya. També Carmen Alcalde, que va ser la directora de *Vindicación feminista*. Era una periodista molt prestigiada a Barcelona, molt preparada i molt sàvia, a la qual penso que no se li ha fet el cas, o no se li fa el cas que caldria, encara és viva. Antonina Rodrigo també és de les grans, també vaig conèixer Isabel-Clara Simó, que era més jove; María José Ragué; Anna Moix; la Colita, fotògrafa... treballàvem totes a *Vindicación* en aquell moment. Marta Pessarodona, Rosa Regàs...

També he d'anomenar la meva companya, Montse Fernández Garrido, que va començar a treballar amb mi amb Lidia Falcón. Acaba de publicar un llibre, *Tres generaciones rebeldes*.

De la teva trajectòria, de quines coses et sents més orgullosa?

Em sento orgullosa de la feina que fèiem, que era molt de base en aquells moments. Estàvem cada dia al carrer fent accions de diferents tipus i se'n feia bastant ressò. De fet, vam aconseguir moltes coses. L'avortament el vam haver de lluitar en contra fins i tot dels partits d'esquerra, que no es volien comprometre en una cosa tan impopular; pel divorci vam fer manifestacions al voltant dels vuitanta, la policia ens pegava per demanar-lo i després el van aprovar i es van divorciar tots ells, ja que nosaltres no estàvem casades. Tot es va anar aconseguint amb reunions, manifestacions... És una cosa que sí que em gratifica, perquè crec que, malgrat tot, la vida de les dones d'ara és més fàcil, tot i que queda molt per fer. Però ja no és aquell passat que era terrorífic. Em sento contenta d'això. De la revista *Poder y Libertad*, de l'editorial Publicaciones de feminismo que vaig coordinar bastant de temps i de les reunions internacionals que et fan veure que el problema és universal. Penso que actualment, amb les possibilitats que tenim, caldria fer una internacional feminista que aclarís ben bé l'agenda i els objectius que volem. Perquè ha passat una cosa: quan Espanya va entrar a la democràcia, els partits i les institucions van absorbir moltes dones del moviment feminista. Dones que estaven lluitant al carrer van acabar als ministeris o a la Generalitat o a la tele, i ja està bé

Hem de mantenir uns cinturons d'acord d'intencions i de feina a diferents graus, que tornin a potenciar aquesta solidaritat des de les premisses bàsiques del feminisme: la primera, que no ens matin.

que hi siguin, és un objectiu, però també van treure radicalitat al moviment i van descapitalitzar-lo, i això ha anat domesticant el feminisme.

Expliques la força que dona trobar-te amb altres dones a escala internacional perquè vas participar en els congressos a Copenhaguen, Nairobi, Beijing.

Ja dono importància a la trobada de les dones, però penso que el moviment feminista hauria de fer una internacional feminista més independent de les organitzacions perquè, al cap i a la fi, aquests congressos són de Nacions Unides i encara que estan dividits en dues parts: una és la governamental, que és on van les representants dels governs, i després hi ha el fòrum alternatiu, que es va crear després del primer celebrat a Mèxic.

La primera reunió de Nacions Unides va ser l'any 75 a Mèxic i Espanya va estar representada per Pilar Primo de Ribera, perquè encara estàvem al franquisme; el 1980, quan es va fer la de Copenhaguen, penso que va ser la més útil. A Nairobi ja era més una fira que un congrés i eren reunions de tallers, milers de dones, totes remenades i espectacle del feminisme. I Beijing ja va ser molt brillant, però un disbarat. Per això penso que hem de sortir una mica d'aquesta conducció que fan els poders del feminisme per encarrilar-nos d'una determinada manera, quan aquests organismes surten perquè també hi ha un moviment feminista que fa que es creïn. Si el moviment feminista del carrer no existeix, aquests organismes també baixen les seves expectatives i s'acabaran fonent; hem de mantenir uns cinturons d'acord d'intencions i de feina a diferents graus, que tornin a potenciar aquesta solidaritat des

de les premisses bàsiques del feminisme: la primera, que no ens matin.

Trobes diferències entre els teus inicis al moviment i el feminisme actual?

Una mica el que deia, jo trobo una mica més domesticat el feminisme d'ara i també confortable, em xoca. Als setanta no podies posar el nom de *feminista* perquè podies espantar les dones, i ara tothom és feminista. Això que tothom és feminista no vol dir que realment ho sigui, vol dir que està de moda i queda malament dir que no ho ets. El feminisme és un contingut ideològic, és una postura política, és compromís.

No es pot prendre el nom del feminisme en va, i crec que és el que ha passat, que s'ha fet molt popular, però se n'ha banalitzat el contingut. Inclús la nostra ministra, que diu que quan s'ataca la llei del sí és sí, s'ataca el feminisme, i jo no hi estic d'acord. Jo crec que ella havia de buscar el suport del feminisme per fer una llei com Déu mana. Per no escoltar el feminisme, ha acabat fent unes lleis que són pessimes. Quan se la critica, es fa mal a tot el feminisme, perquè ella representa el feminisme, però em sembla que el feminisme ha de ser més seriós.

I enllaçat amb això que estàs dient, quin o quins creus que són els perills o riscos per al feminisme actualment, a part d'aquest que ens has comentat ara de ser assimilat i domesticat pel mateix sistema.

La base del feixisme mundial, els nazismes, els feixistes o el gihadisme, com els que tenim a casa, fa

que rebroti un Trump a Amèrica i tirin enrere la llei de l'avortament. I aquesta mena de moviments es traslladen pels països d'Amèrica del Sud, i hi estan entrant d'una manera tremenda. Aquí sí que hi ha diners, hi ha ideòlegs, hi ha una finalitat al darrere que fa doctrina, desmobilitza i confon. Crear confusió dins el moviment també és una manera de fer que ens barallem entre nosaltres i perdem força; molta gent es desanima i es retira i, les que no abandonem, ens cansen perquè ens fem velles.

Hem avançat moltíssim de quan vam començar, penso que on més ha avançat Espanya des de la Transició, el canvi més notable, ha estat la situació de les dones, cosa que normalment no es diu als resums, perquè d'aquella situació que partíem, que érem adúlteres i ens podien matar o ens prenién la canalla o ens posaven a la presó... Venim d'una situació d'un país que va ser horrorós... Potser teníem en el fons la memòria genètica, perquè directament poques en vam conèixer, de les dones d'abans de la guerra, de la república, que havien tingut un esperit molt diferent i havien fet reformes importantíssimes. Espanya va ser un dels primers països d'Europa d'aprovar el divorci, l'avortament el va aprovar Frederica Montseny durant la Guerra Civil.

Teníem aquesta història que estem recuperant ara, perquè a més hem tardat tantíssim a poder-les conèixer, però ja eren molt grans. Jo vaig entrevistar Frederica Montseny a Tolosa, a la Pasionaria també la vaig poder conèixer, però ja eren dones grans que van venir amb una força tremenda, amb una ideologia claríssima i de les quals es podia aprendre molt, però que realment el país no les va aprofitar ni en vam absorbir prou.

Això que tothom és feminista no vol dir que realment ho sigui, vol dir que està de moda i queda malament dir que no ho ets.

El feminisme és un contingut ideològic, és una postura política, és compromís.

Sempre han estat menystingudes. Aquesta radicalitat de les dones mai ha estat entesa com un valor, sinó al contrari, ha jugat en contra per tal d'apartar-les.

Una última pregunta: nosaltres parlem molt aquí, al programa, de l'abolició de la prostitució. Volíem saber què n'opines tu, perquè és un dels altres debats que s'estan generant també en la línia de dividir el moviment feminista. Perquè creiem que si coneixes dones com Amelia Tiganus, només pots ser abolicionista, no pots ser cap altra cosa.

Des del moviment feminista no es pot ser altra cosa que abolicionista, jo diria que des de l'esquerra només es pot ser abolicionista. No es pot ser d'esquerres i defensar el comerç sexual, comerciar amb els cossos de la gent. A mi em sembla que és inadmissible que l'esquerra defensi una cosa que és com defensar l'esclavisme, que de fet fa un segle i mig el defensava molta gent. La prostitució és un derivat de l'esclavitud. Es va aconseguir eliminar l'esclavisme i que els homes poguessin votar. El feminisme va començar lluitant per l'alliberament dels esclaus i per l'abolició, finalment es va aconseguir l'alliberament dels esclaus, no es va aconseguir l'abolició i no van aconseguir ni el vot per a les dones d'entrada, es va aconseguir abans el vot dels homes negres que el vot de dones blanques i negres. Arrosseguem aquesta herència, no hem aconseguit alliberar-nos d'això, una cosa és que tinguem el problema i l'altra és posar-hi un pegat. A mi m'agradaria veure si, quan acomiadem obrers de Baztan o de les mines, els anessim a dir que una alternativa de treball

seria la prostitució a les cantonades, o a posar el cul a un bordell. Això no s'ho pot imaginar ningú, els obrers aquells els xafarien la cara. Però per a les dones, bé, si no tenen altra alternativa... val més això que res. La llibertat i la dignitat són principis, i no pot ser que la llibertat i la dignitat no siguin reclamables per a les dones.

Elvira, hauríem fet un nou capítol.

Aquesta entrevista ha estat emesa el 7 de febrer del 2023 a la secció *Entrecuix polèmic* de Ràdio Tàrrrega, conduïda per Gemma Carceller Buenovinos amb Sonia Olivares Merinos i Mireia Fontanet Viladot.

L'organització no es fa responsable de les opinions expressades durant l'entrevista.

[Entrevista a Elvira Siurana Zaragoza](#)

Feministes

Carmen Alcalde Garriga (Girona, 1936) és una escriptora i periodista feminista. Va fundar la revista *Vindicación feminista* l'any 1976 amb Lidia Falcón. **Ti-Grace Atkinson** (Baton Rouge, Louisiana, 1938) és una escriptora i filòsofa feminista radical. **Simone de Beauvoir** (París, 1908-1986) fou una filòsofa, professora, escriptora i activista feminista. La seva obra *El segon sexe* es considera fonamental en la història del feminisme. **Chus Borrell Feliu** (Lleida, 1953) és llicenciada en Filologia. Terapeuta Gestalt. Coach certificada. **Maria Aurèlia Capmany i Farnés** (Barcelona, 1918-1991) fou novel·lista, dramaturga i assagista. També fou una destacada feminista, activista cultural i antifranquista. **Clara Campoamor Rodríguez** (Madrid, 1888-Lausana, 1972) fou una advocada, escriptora, política i defensora dels drets de la dona espanyola. Fou una de les principals impulsores del sufragi femení a Espanya. **Teresa Estany Profitós** (Balaguer, 1955) és psicòloga psicoanalista. Ha treballat sempre dins l'àmbit de la psicologia clínica i la salut mental aplicada a l'educació i a les professions que assisteixen les persones. **Lidia Falcón O'Neill** (Madrid, 1935) és una política i escriptora. Llicenciada en Dret, Art dramàtic i Periodisme i doctora en Filosofia, s'ha destacat per la seva defensa del feminisme. El 1976 crea el Colectivo Feminista de Barcelona, la revista *Vindicación feminista* i l'editorial Ediciones de feminismo. El 1977 funda l'Organización Feminista Revolucionaria, a partir de la qual es crea el Partido Feminista de España. **Montse Fernández Garrido** (Barcelona, 1954) és neta del guerriller granadí Ollafría, l'àvia i els seus pares foren represaliats per defensors de la República. És advocada i mediadora de família. Dirigent de l'Associació Dones Juristes. **Shulamith Firestone** (Ottawa, 1945-Nova York, 2012) fou una escriptora i activista feminista, figura important en la història del feminisme radical i la segona onada del feminisme. És considerada una autora clau del feminisme contemporani amb l'obra *La dialèctica del sexe* (1970). **Antoinette Fouque** (Marsella, 1936-París, 2014) fou una psicoanalista, escriptora, periodista i feminista francesa que va participar en el moviment d'alliberació de la dona. **Emma Goldman** (Kaunas, imperi Rus, 1869-Toronto, 1940) fou una anarquista i escriptora coneguda amb el sobrenom de «la dona més perillosa d'Amèrica». **Dolores Ibárruri Gómez**, coneguda com la Pasionaria (Gallarta, 1895-Madrid, 1989), fou una política membre del Partido Comunista de España des de la seva fundació. Es considera que va unir la lluita pels drets de les dones a la seva acció política. **Kate Millet** (Saint Paul, 1934-París, 2017) fou una escriptora, professora, artista i activista feminista radical. És considerada una autora clau del feminisme contemporani amb l'obra *Política sexual* (1970). **Anna Maria Moix Meseguer** (Barcelona, 1947-2014) fou una poetessa, novel·lista, rondallista, traductora i editora. Va formar part (1976-1979) de l'equip que publicava la revista *Vindicación feminista*. **Frederica Montseny Mañé** (Madrid, 1905-Tolosa de Llenguadoc, 1994) va ser una líder anarquista, política i escriptora. Va ser ministra durant la Segona República Espanyola i la primera dona ministra d'Espanya. **Teresa Pàmies i Bertran** (Balaguer, 1919-Granada, 2012) fou una escriptora, periodista i activista. **Marta Pessarrodona i Artigues** (Terrassa, 1941) és una poetessa, narradora i crítica literària feminista. **María José Ragué Arias** (Barcelona, 1941-2019) fou una investigadora, crítica cultural, especialista en la contra-cultura catalana dels anys setanta, assagista, autora teatral i professora universitària. **Rosa Regàs Pagès** (Barcelona, 1933) és una escriptora, guionista, empresària, editora, traductora i periodista, directora general de la Biblioteca Nacional de España de maig del 2004 a agost del 2007. **Antonina Rodrigo García** (Granada, 1935) és una escriptora feminista, resident a Barcelona des de 1970. És especialista en història de la República, la Guerra Civil i l'exili, quasi sempre vinculada a personatges femenins. **Rosa María Rodríguez Magda** (València, 1957) és filòsofa i escriptora. Doctora en Filosofia per la Universitat de València i professora convidada en diferents universitats internacionals. Especialitzada en pensament contemporani. **Montserrat Roig i Fransitorra** (Barcelona, 1946-1991) fou una escriptora en català de novel·les, contes, assaig, reportatges i articles periodístics, feminista i antifranquista. **Carmen Sarmiento** (Madrid, 1944) és una periodista feminista de televisió especialitzada en assumptes internacionals i socials. Fou la primera dona corresponsal de guerra a Espanya. **Isabel Steva i Hernández**, coneguda artísticament amb el pseudònim de Colita (Barcelona, 1940), és una fotògrafa catalana. **María Telo Núñez** (Càceres, 1915-Madrid, 2014) fou una jurista i feminista. Doctora honoris causa per la Universitat de Salamanca, Premi Scevola 2011 a l'«Ètica i qualitat dels professionals del Dret» pel seu compromís amb la justícia i per la seva lluita a favor de la democràcia i la igualtat de la dona i Premi Clara Campoamor 2006. **Amelia Tiganus** (Galati, 1984) és una oradora, escriptora i activista abolicionista supervivent del tràfic de dones.

«Els espais de poder són, sens dubte, els llocs on les estructures patriarcalen queden exemplificades de manera més descarnada. La desigualtat estructural entre homes i dones influeix en diferents aspectes que acaben provocant que el percentatge de dones en posicions de decisió institucional sigui infinitament menor que el d'homes. I no és qualsevol cosa; parlem de prendre decisions sobre pressupostos, infraestructures, etc., que condicionen la vida de la ciutadania.» Gemma Altell.

Altell, Gemma. [La necessitat de paritat i feminisme a les institucions](#) a *El Periódico*, 06/11/2019

VINDIQUE^{8M}
**paritat en els
 llocs de poder
 i de presa
 de decisions**

CELEBRE^{8M}
**les lleis
 contra
 les violències
 masclistes**

L'any 1999 les Nacions Unides declararen el 25 de novembre el Dia internacional per a l'eliminació de la violència contra les dones. L'any 2004 el Govern espanyol aprovà la Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. L'any 2008 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei del dret de les dones a erradicar la violència masclista, modificada l'any 2020.

«Per posar fi realment a la violència i la discriminació contra les nenes i les dones, els homes i nois han de ser vistos com alguna cosa més que una part del problema; han de ser vistos com a elements indispensables de la solució.» Lana Wells, Universitat de Calgary, Canadà.

VINDIQUE^{8M}
**la implicació
dels homes
en la lluita contra les
violències masclistes**

CELEBRE^{8M}
**les lluites
de les nostres
avantpassades
pels nostres drets**

Dret al sufragi, a portar pantalons i a anar en bicicleta, a portar roba còmoda, a estudiar, a treballar, a no ser considerades menors d'edat, a decidir sobre la seva sexualitat, a la igualtat de dret i de fet, a obtenir el carnet de conduir, al divorci i a obtenir la custòdia dels fills i filles...

VINDIQUE⁸M

l'abolició de la mercantilització dels cossos de les dones

La mercantilització suposa convertir els cossos de les dones o les seves funcions biològiques en una mercaderia de consum. Suposa una mercantilització sexual per part del sistema prostitucional i la pornografia i una mercantilització reproductiva per part de les agències de ventres de lloguer i de les clíniques de reproducció assistida que comercien amb l'extracció d'òvuls. [Wikifeminista](#). [Feministes.cat](#)

CELEBRE⁸M

el dret a l'avortament

L'any 1937 a Espanya es despenalitzà la interrupció voluntària de l'embaràs (dret a l'avortament), però el règim franquista abolí aquest dret. No serà fins al 1985 que s'aprova la Llei d'interrupció voluntària de l'embaràs en determinats supòsits de risc greu per a la salut física o psíquica de la dona, violació i malformacions psíquiques o físiques del fetus.

VINDIQUE⁸M

**el dret a
una vida
lliure de
violència**

La Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista fou una llei pionera, fruit de la participació i els consensos de les organitzacions feministes i els partits polítics. Encara avui en dia es pot considerar la llei més avançada en matèria de violència masclista a l'Estat espanyol. Fou modificada per la Llei 17/2020, que n'amplià l'abast.

CELEBRE⁸M

**la nostra
genealogia
femenina
i feminista**

Reivindicant les dones que ens han precedit, la memòria i la presència femenines, i que inclou, per tant, dones reals i fictícies, feministes o no. Entenem la genealogia feminista com una memòria col·lectiva de les lluites per l'emancipació de les pioneres reals, que han contribuït a les fites feministes amb les seves accions i idees, on caben també les aportacions masculines.

L'ecofeminisme

no és simplement la suma d'ecologisme i feminisme, sinó que compta amb un corpus teòric propi, segons el qual “la dominació i l'explotació de les dones, la natura i la resta d'éssers vius tenen un origen comú”.

L'ecofeminisme agrupa en un únic moviment la voluntat transformadora del feminisme i de l'ecologisme per aconseguir un món més just, equitatiu i saludable, lliure de les actituds opressores i patriarcals que recauen tant sobre les dones com sobre la natura i la resta d'éssers vius.

El resultat de la reflexió ecològica en clau feminista ha estat l'aparició d'un moviment, teòric i pràctic, que s'ha denominat “ecofeminisme”. És cert que hi ha diverses variants dins d'aquesta corrent, però totes aquestes coincideixen en una premissa fonamental: existeix una relació íntima entre la subordinació de les dones i la destrucció de la naturalesa. Per això, la crisi ecològica no seria resultat únicament del biaix antropocèntric, el biaix cultural que ens porta a tenir únicament en consideració moral als éssers humans davant la resta d'éssers vius; sinó que, aquest antropocentrisme denotaria, en realitat, un fort androcentrisme. És a dir, un model cultural en el qual s'imposen les visions masculines sobre les femenines, sent aquestes últimes, doncs, considerades inferiors. Ambdós biaixos formen part d'una lògica major, l'epistemologia patriarcal, que seria la responsable de suportar aquests models de pensament, configurats d'una manera dicotòmica i jeràrquica. En aquests models de pensament s'estableix una relació aparentment antagònica entre les dues parts, una de les quals sempre es considera superior, i sempre progressa a expenses de l'altra. Així, la naturalesa apareix subordinada a l'ésser humà; la dona, a l'home... (Mies & Shiva, 1997)¹.

Segons Marta Tafalla, podríem sintetitzar la idea de l'ecofeminisme de la següent manera: “Qualsevol societat humana, des de la més simple fins a la més complexa, depèn per subsistir de dos tipus de treball, i tanmateix, la nostra civilització desprecia i maltracta als qui realitzen aquests treballs sense els quals no podria existir”. El treball que realitza la biosfera i el treball de la reproducció i les cures.

L'Art efímer

Es denomina **art efímer** tota aquella expressió artística concebuda com a fugaç en el temps, és a dir, impermanent com a objecte artístic material i conservable. Pel seu caràcter perible i transitori, l'art efímer no deixa una obra perdurable.

¹ Díaz Estévez, Andrea. (2019). «Ecofeminismo: poniendo el cuidado en el centro» Ene, 13(4), 1445. Epub 01 de junio de 2020. Recuperado en 18 de noviembre de 2022.

Per què?

Una de les accions de commemoració del dia 8 de març del 2023 és la present proposta. Per què ecofeminisme i art efímer? L'ecofeminisme ha trobat el seu espai en múltiples i variades disciplines acadèmiques: filosofia, ètica, literatura, dret, biologia, medi ambient, economia, desenvolupament, energia, art (pictòric, digital, performatiu...).

Davant l'ampli abast de l'anàlisi amb perspectiva ecofeminista es proposa apropar l'ecofeminisme amb diferents activitats tenint en compte que no tothom se sent interessat per les mateixes propostes ni aprèn de la mateixa manera:

Des de l'art efímer perquè:

Desapareix la petjada antropocèntrica amb “retorn” a la mare terra.

Permet visibilitzar de forma participativa l'origen comú de la relació entre la dominació i l'explotació de les dones, la natura i la resta d'éssers vius.

Utilitza material perible i transitori sense generar ni deixar residus en l'entorn.

Amb conferències.

Mostra de productes vegans donada la estreta relació entre ecofeminisme, antiespecisme i animalisme.

Conceptes:

animalisme És el moviment de defensa dels animals com a éssers sensibles, en contra de la seva explotació i maltractament i a favor del reconeixement d'uns drets bàsics dels animals.

antiespecisme És la postura política contrària, que promou l'alliberament animal i apel·la a contemplar els animals com a éssers sensibles que pateixen una discriminació, explotació i dolor injustificat

especisme És la discriminació basada en una suposada superioritat de l'espècie humana per damunt de la resta d'espècies animals, en virtut de la qual es justifica l'explotació animal.

veganisme És la pràctica de minimitzar els danys a tots els animals. Requereix l'abstenció per a qualsevol ús dels productes animals, com carn, peix, productes lactis, ous, mel, gelatina, lanolina, llana, pell, seda, camussa i cuir. Alguns anomenen el veganisme com a base moral per als activistes dels drets dels animals.

Agraïment immens a:

Tere, Yaiza, Lluïsa, Blanca, Irati, Maria, Marina,
Alba, Mercè, Ndioba, Saly, Anna, Elisabet, Miracle
Sílvia, Amina, Antonia, Carme, Pilarín, Rosa M., Elvira,
Mercè A., Mercè B., Sonia, Carmela, Encarna, Paquita i Sagrario

Organitza
Regidoria d'Igualtat

Col·laboren
Associació de Dones Arrel, Associació de Dones Verge del Pedregal, Associació de Persones Afectades de Dolor Crònic, Associació l'Èxit, Biblioteca Germanes Güell, Càritas Parroquial de Tàrrrega, Foment Tàrrrega, Escola Àngel Guimerà, Escola Jacint Verdaguer, Escola Maria Mercè Marçal, Escola Pia, Escola Santa Maria de l'Alba, Escola Vedruna, EASD Ondara, Fòrum Femení d'Opinió, Institut Alfons Costafreda, Lo Cigronet, Mercè Rodríguez Serrano, Museu J. Trepal, Ràdio Tàrrrega, Regidoria de Cultura, Regidoria de Joventut, Regidoria de Serveis Municipals, Regidoria d'Urbanisme, Societat Ateneu.

© de les fotografies Dani Hernández Marín
© de l'entrevista a Entrecuix polèmic de Ràdio Tàrrega: Gemma Carceller Buenosvins, Mireia Fontanet Viladot, Sonia Olivares Merinos i Elvira Siurana Zaragoza
© del disseny i la maquetació Rosa Colilles Bresco – @lacoligráfica
© selecció dels textos i redacció Mireia Fontanet Viladot amb la col·laboració de Paqui Aguilera Collado, Milena Boldú Amenós, Xavier Carbonell Estebe i Sònia Sans Carrera.
© d'aquesta edició Ajuntament de Tàrrega – Regidoria d'Igualtat
Correcció d'estil i ortotipogràfica: Albert Lavila Segura
Impressió: RGB Servicios Gráficos Profesionals SL

El document 8-M està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució i la comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi la font.

DL L 128-2023
Tàrrrega, febrer del 2023

